

Totaaloverzicht jenaplanoopleiding
Versie: 24-3-2014

1. Inleiding

De opleiding voor het Diploma Jenaplanonderwijs is voorbehouden aan daartoe erkende opleidingen, als het bureau Jenaplanspecialist. Het diploma Jenaplan-basisonderwijs is door de Minister van Onderwijs erkend (d.d. 1 aug. 1988) als aanvullend bewijs van bekwaamheid, in de zin van artikel 105 van de Wet op het Basisonderwijs.

Op 28-2-2014 heeft de opleiding de post HBO status verkregen. Deelnemers aan de vernieuwde jenaplanopleiding komen in aanmerking voor het officiële diploma van de Stichting Post-HBO Nederland.

2. Studielast:

De studielast bedraagt 224 uur (8 x 28 uur= 8EC's; bestaande uit 30 bijeenkomsten van 3 contacturen per bijeenkomst en 4 uur studietijd rondom elke bijeenkomst)

De studie omvat:

- bijhouden portfolio
- uitvoeren literatuurstudie m.b.t. de thema's
- uitvoeren diverse didactische vormen
- uitvoeren zgn. ontwerp opdrachten, die voortkomen uit de thema's
- werken aan onderzoeken op basis van leervragen.
- Stage/werkplekleren (geldt voor de nascholing)

2. Planning opleiding:

Bij een drie jaren planning

Jaar 1: 2 onderzoeken

Jaar 2: 2 onderzoeken en een kindbiografie

Jaar 3: 2 onderzoeken, eindopdracht en eindgesprek

Bij een twee jaren planning

Jaar 1: 3 onderzoeken en een kindbiografie

Jaar 2: 3 onderzoeken, eindopdracht en eindgesprek

Bij drie jaren planning: 10 bijeenkomsten van 3 uur.

Bij twee jaren planning: 15 bijeenkomsten van 3 uur

I.p.v. drie uren bijeenkomsten is het ook mogelijk om studiedagen in te zetten (een studiedag staat voor 2 bijeenkomsten). Ook een tweedaagse is mogelijk.

80% van de contacturen dienen studenten minimaal aanwezig te zijn.

Bij afwezigheid wordt een vervangende opdracht afgesproken, gekoppeld aan het thema.

Stage:

Voor studenten, die op een jenaplanschool werken, geldt dat zij jaarlijks minimaal een dag stage lopen op een andere jenaplanschool.

Deze stage dient gekoppeld te worden aan de onderzoeken, die de student aanpakt.

B.v. een student kiest voor de praktijkgerichte onderzoeksvraag hoe hij/zij binnen een stamgroep meer vorm kan geven aan levend rekenen. Dan kan een van de leerbronnen een school zijn, waar dit aspect al uitgewerkt is.

De *stage in het basisonderwijs* voor studenten, die geen jenaplanervaring hebben wordt vanaf het begin van de opleiding voor jenaplanonderwijs doorgebracht op tenminste twee

Jenaplanscholen, gespreid over alle leeftijdsgroepen (bouwen) en gedurende tenminste 70 dagen in totaal.

Globale agenda bijeenkomsten

Werkbijeenkomst van 3 uur, opgedeeld in:

1,5 uur dagthema

0,25 uur pauze

1, 25 uur werken aan onderzoeksopdracht.

4. Verplichte literatuur

Voor de opleiding geldt de volgende verplichte literatuur (9 titels):

- Petersen, P (1927) *Het kleine jenaplan* (Herziene druk). (J. Bos,vert) Barendrecht: Stichting Uitgeverij Doorbraak.
- Both, K (1997) *Jenaplan 21*. Zutphen: NJPV. Vanaf november 2014 wordt de nieuwe jenaplanpublicatie ingezet.
- Broersma, R en Velthausz, F (2008) *Petersen en Freinet, Jenaplan en Moderne School*. Valthe: De Freinetwinkel

Naast deze specifieke jenaplanliteratuur worden onderstaande titels ook verplicht ingezet:

- Visch, C (2013) *Gelukkige kinderen in een gelukkige klas*. Steenwijk: 248 media
- Stevens, L en Bors, G (2013) *Pedagogisch Tact* Apeldoorn: Garant
- Robinson, K (2011) *Het element* (C. van Ginneken, vert.) Houten: Spectrum
- Greenberg, D (2003) *De vrijheid van de Sudbury Valley School* (B. Rosenbrand, K. Overdijkink, C. Hartkamp, E. Winkler-Prins, E. Jooss) Basse: Astarte

Er wordt gewerkt met genoemde verplichte literatuur en een keuzelijst, waaruit studenten minimaal 2 titels kiezen, die ze moeten bestuderen.

De wijze waarop literatuur moet worden verwerkt is opgenomen in bijlage 8

- Studentenabonnement Mensenkinderen.

Op het eind van de drie jaar wordt verondersteld, dat iedereen de literatuur heeft bestudeerd. Vormt onderdeel van het eindgesprek

5. Competenties, doelen, inhoud programma

Het fundament van de hele opleiding is: Hoe geef je als pedagogisch leider leiding aan de verschillende vormen, die als thema's (zie hieronder) genoemd staan.

Het curriculum is daarbij opgebouwd vanuit de jenaplankernkwaliteiten, de competenties en de jenaplanessenties (vaardigheden).

De samenhang binnen het programma is gewaarborgd, doordat binnen de jenaplanopleiding jenaplankernkwaliteiten leidend zijn.

De competenties zijn gekoppeld aan de uitwerking van de thema's (aanbodgestuurd) en de onderzoeken (leervraaggestuurd).

Inleidingen, gesprek en oefen/ontwerpsessies vormen de basis van de bijeenkomsten, die verder opgebouwd worden met vormen uit de rijke wereld van de basisactiviteiten.

Zowel het aanbod gestuurde als leervraag gestuurde deel kent een theorie en praktijkverband (pendelen). Zo ontwerpen studenten/cursisten praktijkuitwerkingen op basis van b.v. studie, inleidingen. Bevindingen worden teruggekoppeld naar de opleidingsgroep en kunnen aanleiding vormen voor een vervolgactiviteit.

Karakter bijeenkomsten

De bijeenkomsten zijn zo opgezet, dat het beantwoord aan de eisen, die het uitstroomprofiel stelt (bijlage 7) Dit gebeurt door te werken met het concentrische principe, waarbij thema's continue verbonden worden met voorgaande thema's. Zo kan een zo optimaal mogelijk kennisconstruct worden opgebouwd.

Indeling vanuit de jenaplankernkwaliteiten is leidend voor de opleiding, waarbij thema's gecombineerd kunnen worden of gekoppeld kunnen zijn aan andere jenaplankernkwaliteiten. Deze indeling is conceptueel te verantwoorden, daar binnen het jenaplanconcept het kind centraal staat. Jenaplan is in eerste instantie een pedagogisch concept.

De jenaplankernkwaliteiten zijn doelstellingen voor kinderen. De stamgroepleider creëert een leer-en werkomgeving waarbinnen de kinderen in staat gesteld worden om deze doelen te bereiken. Om dit te kunnen realiseren werken de stamgroepleiders de verschillende hieronder genoemde thema's uit.

De niveaudifferentiatie luidt:

De competenties staan beschreven in bijlage 4.

De niveaudifferentiatie (afgeleid van leerlandschapsmodel van de HU Hans Jansen) luidt:

1. Starter	onbekend zie het nog niet
2. Gevorderde	heb ik ooit van gehoord kan het ook aanwijzen pas het zelf ook toe
3. Competent	ik weet er al meer van ik pas het toe
4. Professional	ik weet wat ik doe ik zie mijn ontwikkeling daarin
5. Excellent/expert	ik kan anderen hierin aansturen/ begeleiden ik ben een voorbeeld

Studenten schalen zichzelf in bij de start van Post HBO opleiding jenaplan Vanaf dat moment start het bijhouden van het portfolio, waarin de ontwikkeling moet worden bijgehouden vanaf de geformuleerde beginsituatie.

Voor de volgende competenties geldt, dat studenten op het niveau van professional moeten zitten, wil de student in aanmerking komen voor het diploma.

Interpersoonlijk competentie

Pedagogisch competentie

Reflectieve competentie

Van de overige competenties geldt dat minimaal het niveau competent moet worden behaald.

Inhouden

De inhoudelijke kaders worden gevormd door de jenaplankernkwaliteiten, die verbonden zijn met de basisprincipes en de kwaliteitscriteria. Zie bijlage jenaplankernkwaliteiten. Daarnaast de jenaplancompetenties (zie bijlage competenties)

Het curriculum kent de volgende onderdelen om de competenties te realiseren:

Indeling vanuit de jenaplankernkwaliteiten, waarbij thema's gecombineerd kunnen worden of gekoppeld kunnen zijn aan andere jenaplankernkwaliteiten.

1. Kinderen leren kwaliteiten/uitdagingen te benoemen en in te zetten, zodanig dat zij zich competent voelen.

Thema's:

- Uitgaan van verschillen, talentgericht werken.
- Kwaliteitsbewust handelen
- Keuzecursus. Meervoudige intelligentie

2. Kinderen leren zelf verantwoordelijkheid te dragen voor wat zij willen en moeten leren, wanneer zij uitleg nodig hebben en hoe zij een plan moeten maken.

Thema's

- Activeren, vragen stellen, creatief denken
- Zelfstandigheidsontwikkeling
- Basisactiviteiten algemeen + ritmisch weekplan
- Innerlijke basisactiviteit

3. Kinderen leren spelend, werkend, sprekend en vierend volgens een ritmisch dagplan.

Thema's

- Gesprek
- Spel
- Werk
- Viering
- Schoolwoonkamer

4. Kinderen worden beoordeeld op de eigen vooruitgang in ontwikkeling.

Thema

- De opbrengst dat ben ik. Portfolio

5. Kinderen leren te reflecteren op hun ontwikkeling en daarover met anderen in gesprek te gaan.

Thema

- Gespreks-reflectievormen

6. Kinderen ontwikkelen zich in een leeftijdsheterogene stamgroep.

Thema

- Functies stamgroep, tafelgroep

7. Kinderen leren samen te werken, hulp geven en ontvangen met andere kinderen en daarover te reflecteren.

Thema's

- Groepsprocessen
- Samenwerken, hulp geven en bieden, coöperatief werken

8. Kinderen leren verantwoordelijkheid te nemen en mee te beslissen over het harmonieus samenleven in de stamgroep en school, opdat iedereen tot zijn recht komt en welbevinden kan ervaren.

Thema's

- Ouders
- Stamgroep als onderzoeksgemeenschap
- Stamgroepmanagement

9. Kinderen leren dat wat ze doen er toe doet en leren in levensechte situaties.

Thema's

- Stamgroepwerk: wereldoriëntatie, blokperiode, stappenplan WO
- Burgerschapsvorming
- Ontmoetingsvormen

10. Kinderen leren zorg te dragen voor de omgeving.

Thema

- Voorbereide leeromgeving

11. Kinderen passen binnen wereldoriëntatie de inhoud van het schoolaanbod toe om de wereld te leren kennen.

Thema's

- Cursussen-WO
- Kunstzinnige Vorming en WO

12. Kinderen leren initiatieven te nemen vanuit hun eigen interesses en vragen.

Thema

- Eigen studies, vraaggestuurd leren

Inhouden (concentrische opbouw; onder voorbehoud)

1. Essentie leerlandschap, kennismaking, structuur opleiding en opstarten domein "Wie ben ik" en maatjeswerk.
2. Visie op onderwijs. Leren van de andere onderwijsconcepten/ schooltypologie APS
3. Jenaplan: jenaplankernkwaliteiten muurtje bouwen conceptuele uitspraken; Jenaplanconcept totaal, incl. basisprincipes-kwaliteitscriteria-leefwerkkwaliteiten. O meting leefwerkkwaliteiten en + Jenaplan: historie. NJPV. VO jenaplan SF bibliotheek/ website NJPV/werk NJPV
4. Leren op een jenaplanschool (duurzaam leren). Kwaliteitsbewust handelen van kinderen. Functioneel leren. Boerderijschool. onderzoekend leren. Stamgroep als onderzoeksgemeenschap (KK 1.1.)
5. Inhouden op een jenaplanschool (inhoud-kennis en vaardigheden). DAT en Dat telt, doelgericht werken (KK 3.1.)
6. Kindvisie: kwaliteiten. Opstarten kindbiografie. Differentiatie. Ontwikkelings- en ervaringsgerichtgericht. Grondkrachten en onderwijsbehoeften. Kindbiografie (KK 1.1.)
7. Pedagogische grondhouding Kenmerken stamgroepleider Scan MI intelligentie (ook begin jaar 2 en 3) Werken aan een professionele cultuur/ lerende organisatie.
8. Stamgroep. Onderzoeksgemeenschap
9. Activeren, ondernemen
10. Zelfstandigheidsontwikkeling
11. Basisactiviteiten algemeen en ritmisch weekplan en relevante leefwerkkwaliteiten + jenaplankernkwaliteiten/ Tijd: o.a. ritmisch weekplan (KK 3.4.)
12. Innerlijke basisactiviteit/ stilte..... zingevende dimensie. Kritisch bewustzijn. (KK 3.4.)
13. Gesprek (KK 3.4.)
14. Spel (KK 3.4.).
15. Werk: werkperiode (KK 1.2./2.2./3.4.)
16. Viering (KK 3.4.)
17. Ruimte: Schoolwoonkamer, een krachtige leeromgeving (rijk, uitnodigend, doelgericht) (KK 3.2.)
18. Kind: de opbrengst dat ben ik (KK 1.3 en 1.4.)
19. Reflectievormen: Kindbespreking, functioneringsgesprekken met kinderen (KK 1.4.)
20. groepeeringsvormen. Wat maakt een stamgroep tot een stamgroep (KK 2.1./2.3.)

21. Samenwerken, sociale ontwikkeling, groepsdynamica, groepsontwikkeling (KK 2.2.)
22. WO essenties + kwaliteit (KK 3.1.)
23. burgerschapsvorming, duurzame ontwikkeling, natuuronderwijs (KK 3.2.)
24. structuur wo, relatie cursussen (KK 3.3.) Aanbod/vraaggestuurd leren
25. Ontmoetingsvormen
26. Stamgroepmanagement
27. Team als stamgroep, lerende organisatie, systemisch werken
28. Leefwerkgemeenschap: ouders, NJPV, regio
29. eindgesprekken
30. eindgesprekken

7. Onderwijsorganisatie

Intakeprocedure

Studenten, die het jenaplاندиплома willen halen, dienen in het bezit te zijn van het PABO-diploma. Daarnaast kunnen er trajecten opgezet worden, dat studenten binnen het basisprogramma van een Hogeschool, kunnen werken aan het verkrijgen van het jenaplандиплома.

In het geval van een schoolgebonden opleidingstraject is het gewenst een intakegesprek te voeren met m.n. de directeur van de Jenaplanschool om inhoud, vormgeving en verwachtingen van de Post HBO opleiding jenaplan scherp te krijgen. Zeker het aspect studiebelasting dient hierin een duidelijke plaats te hebben.

Waar mogelijk/wenselijk voert de opleider afzonderlijke gesprekken met de studenten om de beginsituatie in beeld te krijgen. Bij voorkeur wordt dit ondersteund met stamgroepbezoek voor een vervolgekennismaking met de studenten.

Didactische werkvormen, studieactiviteiten

Bij de jenaplanopleiding (oriëntatie-als Post HBO opleiding jenaplan) worden m.n. volgende uitvoeringsprincipes gehanteerd:

- cursusgroep vormt een onderzoeksgemeenschap
- jenaplan is houdingsgericht - visie/ zijn en relatiegericht. (samen leren)
- uitgaan van verschillen. (b.v. programma (aanbod en vraaggestuurd, waarbij volop sprake is van differentiatie; afstemming).
- doelgericht werken met koppeling evaluatievormen
- inhoud geven aan de jenaplanessenties (vaardigheden) (op volwassenniveau) ondernemen, plannen, respecteren, zorgen, samenwerken, creëren, communiceren, presenteren, reflecteren en verantwoorden
- werken met wat zich in de groep aandient (in relatie tot de leervragen van de student) naast het aanbodgestuurde programma.
- werken met de actuele onderwijspraktijk

Bij de werkvormen worden die vormen ingezet, die in een stamgroep ook plaats kunnen vinden.

Met name is aandacht voor:

- Bovenstaande jenaplanessenties (vaardigheden)
- Diverse gespreksvormen
- Ontmoetingsvormen uit de wereldoriëntatiepraktijk
- Coöperatieve werkvormen
- Evaluatievormen
- Vieringen
- Inzet vormen uit b.v. Meervoudige Intelligentie

Bij alles geldt: vorm volgt functie

Gillbale opzet bijeenkomsten

- Elke bijeenkomst wordt een openingsviering verzorgd door de deelnemers en de cursusleider. De openingsviering biedt in de beginperiode deelnemers de ruimte om een "blik op de eigen praktijk" te bieden. Later worden deze vieringen benut om voortgangspresentaties te volgen rondom gepleegde onderzoeken.
- Elke deelnemer houdt ABCV bij (=logboekvorm)
- Per bijeenkomst lezen deelnemers voor- en achteraf literatuur gekoppeld aan het specifieke thema; de verwerking vindt plaats op een literatuurverwerkingsblad
- Tijdens bijeenkomsten worden tussentijdse individuele evaluatiegesprekken gevoerd (voorgang verworvenheden leervragen, leefwerkkwaliteiten, onderzoeksvaardigheden, ABCV, jenaplankernkwaliteiten)

- Bijeenkomsten worden afgesloten met evaluatievormen

8. Afstudeerfase

De ontwikkeling van een student wordt gevolgd via het eigen digitaal portfolio, waarin alle opdrachten, onderzoeksscripties worden opgenomen. Op basis van dit portfolio voert de opleider tussentijdse gesprekken met studenten.

De criteria op grond waarvan het portfolio wordt opgebouwd wordt in een vervolgronde opgenomen.

De opleiding wordt afgesloten door:

-eindgesprek, waarbij de ontwikkeling van de student uitgangspunt vormt. (zie bijlage 7) Die ontwikkeling dient de betrokkene zichtbaar te maken door een eigen portfolio in te dienen. Zo moet de student aan kunnen tonen hoe de competenties zijn gehaald. De student moet het behaalde niveau van de jenaplancompetenties aantonen.

-presentatie van de eindopdracht + eigen ontwikkeling met als basis het portfolio aan de mede-cursisten en vertegenwoordigers van de NJPV. (afstudeerverslag)

(kan b.v. gebeuren in het bijzijn van andere NJPV opleiders dan degenen, die de opleiding verzorgd hebben)

De diploma's worden in een afsluitende viering uitgereikt.

Evaluaties

Studenten vullen jaarlijks tijdens een opleidingstraject een evaluatieformulier in (bijlage 9).

De privacy van de invuller moet bij de evaluaties gewaarborgd zijn. Dat betekent dat ze anoniem worden ingevuld.

Klachtencommissie

Klachtenprocedure: Bezwaar en beroep (zie verder examenreglement)

1. De student kan bezwaar aantekenen bij de advies/examencommissie tegen:

- a. de behandeling tijdens een opleiding
- b. de omstandigheden tijdens een opleiding,
- c. beslissingen van een opleidingsdocent,
- d. beslissingen van de advies/examencommissie zelf

2. Verzoeken aan de advies/examencommissie kunnen uitsluitend per brief of per email ingediend worden. Brieven moeten gericht worden aan de secretaris van de advies/examencommissie.

3. Beroep tegen de beoordeling van een opleidingsdocent i.z. het wel of niet slagen van een student kan aangetekend worden tot en met 6 weken na bekendmaking van de beoordeling. De beroepsgang omvat de volgende stappen:

- a. overleg met de betreffende opleidingsdocent
- b. schriftelijke melding bij de advies/examencommissie
- c. de advies/examencommissie bevestigt per omgaande de ontvangst van het beroep
- c. bespreking van het beroep vindt plaats in de eerstvolgende vergadering van de advies/examencommissie

4. Aan mondelinge toezeggingen, mededelingen e.d. van docenten die niet in overeenstemming zijn met het OER kunnen geen rechten worden ontleend.

